

beseftte men niet. Wat de Japanners op militair gebied konden presteren, werd vanuit het traditionele blanke superioriteitsgevoel danig onderschat en dat superioriteitsgevoel werd, speciaal wat de Nederlanders betrof, in de eerste weken van de strijd nog versterkt doordat de Londense radio voortdurend, soms haast dagelijks, kon berichten dat Nederlandse onderzeeboten of vliegtuigen van de Marineluchtvaartdienst dan wel van de legerluchtmacht er in geslaagd waren, de Japanners verliezen toe te brengen: Duitslands bondgenoot kreeg klop! Dat was, bij velen, balsem op de wonde die de Duitsers met hun snelle overwinning in de meidagen van '40 aan het nationaal gevoel toegebracht hadden. 'Indien Indië zich goed houdt', zo noteerde een dagboekschrijver op de dag van Nederlands oorlogsverklaring aan Japan,

'zal ons volk met eer uit de strijd kunnen komen. Zal de nederlaag die we in Holland leden, in Indië worden uitgewist. Onze Jantjes: we zullen weer meeleven. Onze luchthelden: we zullen hen volgen. Onze landmacht: ze zullen, ik twijfel er niet aan, geen duimbreed wijken!'¹

Haast nog optimistischer schreef *De Waarheid*:

'De Nederlands-Indische vloot en luchtmacht is allerminst een factor van geringe betekenis . . . De Nederlandse marinestrijdkrachten zullen, wat bekwaamheid en gevechtswaarde betreft, de Japanners heel wat harde noten te kraken geven . . . Daarbij komt de nieuwe Indonesische krijgsmacht.¹ Wij weten sinds de bezetting weinig van Indonesië af. Doch sinds die tijd is daar blijkbaar veel veranderd. Het ergste koloniale onrecht is gemilderd . . . de dienstplicht voor Indonesiërs is ingevoerd. Een nieuw leger met geheel nieuwe krachten komt daar tot stand.'²

'Wij weten sinds de bezetting weinig van Indonesië af' – inderdaad, zo was het. De tallozen die familieleden of bekenden in Indië bezaten, hadden hoog-

¹ J. J. G. Boot: *Burgemeester in bezettingstijd*, p. 91. ² *De Waarheid*, 33 (19 dec. 1941), p. 3. Op Java begon men in '41 met de vorming van een Indonesische militia. Zij telde, toen de Japanners aanvielen, een paar duizend man. Aangezien ze onvoldoende geoefend en bewapend was, werd ze niet in de strijd ingezet. Het links-socialistische blad *De Vonk* schreef in december: 'Het Nederlands koloniaal regime in Indonesië heeft een zuiver fascistische politiestaat geschapen . . . Daarom staat de overgrote meerderheid der Indonesische bevolking onverschillig tegenover deze oorlog, een groot deel der nationalistische bourgeoisie is Japans-gezind en de vijf-en-zestigmiljoenenbevolking vormt geen leger dat voor de verdediging van Nederlands-Indië paraat staat, maar een grote, latente Vijfde Colonne.' (*De Vonk*, 13 (half december 1941), p. 2) De constatering met betrekking tot de onverschilligheid en tot de afwezigheid van een groot Indonesisch leger waren juist, de overige overtrokken.